

Rozhovor s Danou Kyndrovou

Vzhledem k nedávnému 30. výročí sametové revoluce dostala naše třída v rámci dějepisu za úkol vypracovat ve skupinách projekt o událostech, jež s revolucí nějak souvisely. Naše skupina ve složení Václav Svoboda, Tomáš Hozda, Daniel Jirkovský se rozhodla zpracovat odsun sovětských vojsk. Ta do ČSSR vpadla roku 1968, aby potlačila uvolnění režimu též přezdívané jako pražské jaro. Po obsazení důležitých měst a objektů ostatní armády naše území opustily, zůstala zde ale část té sovětské zhruba v počtu 150 000 osob. Jejím cílem bylo udržet kontrolu nad Československem a také posílit jednotky Varšavské smlouvy na její západní hranici. Jednotky byly rozprostřeny ve více jak třiceti lokalitách po celém území republiky. Jednou z největších byl vojenský prostor Milovice - Mladá, který sloužil rovněž jako ústředí. Roku 1989, po pádu komunistického režimu, zesílil tlak na odsun sovětských vojáků. Ten se po jednáních s představiteli SSSR uskutečnil v několika etapách, takže poslední sovětský voják opustil ČSFR 21. června 1991. Pro rozhovor jsme kontaktovali fotografku Danu Kyndrovou. Dana Kyndrová, narozená roku 1955, je českou fotografkou a držitelkou ocenění Osobnost české fotografie 2008. Proslavila se mimo jiné právě fotografováním odsunu sovětských vojsk, mezi její další projekty patří například soubor fotografií s názvem *Žena* nebo projekt nazvaný *Per Musicam Aequo*.

Kdy jste se rozhodla stát fotografkou? A co vás k tomu vedlo?

Poprvé jsem vzala foťák do ruky v roce, když mně bylo 18 let, to znamená 1973. A v podstatě to bylo pod vlivem mé matky, která byla taky fotografkou. Byla redaktorkou Československé fotografie. Původně byla učitelkou, ale byla amatérskou nadšenkyní a té fotce se věnovala, takže já jsem pod jejím vlivem začala od 18 let fotit.

Jak jste se vlastně dostala k focení odsunu Sovětských vojsk?

Já jsem fotografovala v 70. a 80. letech hodně takové ty komunistické rituály, tzn. první máje a různé takové manifestace, kde se režim projevoval pompézností, a lidi, já jsem v tom viděla schizofrenii té doby. Lidi si sice v normalizaci mysleli svoje, ale na takové akce chodili, takže to zachycovalo dobu normalizace, tyto manifestace. Pak jsem teda později, když už to skončilo v 90. letech, o tom vydala knihu. Ale normalizace samozřejmě končila listopadem v roce 89, tzv. Sametovou revolucí, nicméně to už bylo moc hezké, všichni jsme to absolvovali, cinkali jsme klíči. Ale zakončením normalizace byl pro mě odchod sovětských vojsk. Vlastně proto jsem se tomu věnovala, protože jsem to považovala za nesmírně důležité pro naši historii.

Jasně, tak tomu rozumím. A byla jste přítomná i u vyjednávání o odchodu vojsk?

Také jsem vám pár těch fotografií poslala. Samozřejmě to nebylo tak jednoduché, takže jsem se nejdříve obrátila na parlamentní komisi, kterou vedl Kocáb, jestli bych se mohla zúčastnit nějakých těchto akcí. Oni s tím souhlasili, takže jsem na pár jednáních byla taky a stihla jsem to vyfotit, proto i ve své knížce mám toto jednání s Rusy.

Dobře. My jsme se dočetli, že jste zažila i ten příjezd vojsk Varšavské smlouvy v roce 68 a byla jste i u jejich odchodu. Bylo to pro Vás nějaké zadostiučinění?

Samozřejmě, že to bylo zadostiučinění, protože já jsem z té generace, která své mládí prožívala v normalizaci. Do roku 68 naše rodina měla strach některé názory před dětmi říkat.

To tak bývalo. Od roku 68 jsem už byla informovaná o komunistické minulosti a vyrůstala jsem v rodině, kde můj dědeček měl názor: "Komunista dobrej jen ten, co je mrtvej.", protože si to v 50. letech docela vyžrali (jinak se to nedá říct). Takže jsem vyrůstala v tomto prostředí, a když Rusové odešli, tak to bylo pro mě dost důležitý. A absurdní je jedna věc - to, že mám vystudovanou francouzštinu a ruštinu na filozofické fakultě, což teda když ten můj dědeček zjistil... Už jsem uměla trochu francouzsky a k tomu byla kombinace tenkrát jen latina, rumunština, vietnamština a pak byla ještě ruština. Takže pragmaticky jsem zvolila ruštinu, ale dědeček, ten to nemohl vydýchat a řval, jak to že je v naší rodině ruština, ale prostě takové absurdity se dějí. Vidíte, kam to dneska s Ruskem spěje, je to stále imperiální mocnost a teď mě úplně fascinuje, jak to probíhá s Koněvem, jak si činí nárok, aby to tu měli pod kontrolou.

No a vy teda, když umíte rusky, jste mohla s těmi vojáky komunikovat. Byli k Vám otevření? Mluvili s Vámi?

To byla dost podmínka pro mé focení, protože oni jsou nedůvěřiví k cizincům. To je v Rusku úplně běžné. A ti vojáci obzvlášť měli strach, ale mluvila jsem s nimi samozřejmě. Upřímní však byli pouze, pokud to bylo mezi čtyřma očima. Takže bylo vidět, jak mají stále strach. Nikdy nevěděli, o co jde. Takže já jsem jim říkala: "Hele, tak to je fajn, jedete už domů", ale oni odpovídali "To je úplně jedno, já jsem tady zavřenej v kasárnách, a jestli budu na Ukrajině nebo tady je mi jedno". Ti obyčejní vojáci byli pasivní a mně jich bylo až líto. Byly to jen figurky, se kterými se cvičilo. Ovšem horší byli ti důstojníci a ty paničky, které tam bydlely v Milovicích. U těch bylo vidět, že byly našťvané. Ruština mi v komunikaci určitě pomohla.

A myslíte třeba, že byste to mohla porovnat s náladou mezi vojáky, když přijížděli v osmašedesátém?

V Rusku jsem pak fotila dlouho, takže vím, že pro ně to působení v Čechách nebylo důležité. To impérium bylo obrovské, takže jim bylo jedno, kam půjdou na vojnu. Já jsem to zažila v Gruzii, kde jsem potkala lidi, kteří byli na vojně v Čechách. Takže oni to brali jako obyčejnou vojnu. Kdežto v tom 68, to byli vylekaní králíci, kteří nevěděli, co se děje. To byl podstatný rozdíl. Ale mě třeba potom zajímalo, když jsem začala jezdit do Ruska, co si v Rusku o 68 myslí. Takže jsem procházela učebnice a tam tomu věnují pouze dva odstavečky. Pro ně to nebylo nic zásadního, zatímco pro nás to byla důležitá historická událost. Já jsem pak v rámci výstavy hledala fotky z 68 a v Praze jsme dělali výstavu o osvobození, okupaci i odchodu. Takže takhle tři O.

Chodili se lidi dívat, jak ty vojska odjíždějí?

Moc ne. Já jsem třeba absolvovala, když jsme letěli vládním speciálem s komisí z Kbel, když odjížděli poslední Rusové ze Slovenska, kde jich bylo mnohem méně a tam už v prosinci 90 odjížděli poslední vojáci a připravili malou vojenskou přehlídku v Rožňavě a to byla naprosto absurdní situace, protože oni tam postavili tribunu a byl tam nápis "Odcházíme, přátelství zůstává" a čekali, že se ta Rožňava přijde s nimi loučit, ale on tam nikdo nebyl. Byli tam jen oficiální představitelé města a my jsme to považovali za naprostou absurditu, že oni si vůbec nepřipouštějí, že lidé jsou rádi, že vypadnou. To mě teda docela překvapilo, ale ještě další věc, protože to je povaha našeho národa, že jsme přizpůsobiví. Když jsem fotografovala v těch Milovicích, jeden z důstojníků mi pomohl a řekl mi, ať jedu do Lysé, kdy bude rozloučení, takže tam něco uvidím. Jeli jsme autem a on říká, že si dáme pivo tady v hospodě. V duchu si říkám "To bude strašný, jak ty lidi budou na mě koukat - já tady s

Rusákem” a teď jsem byla v šoku, protože my jsme vlezli do té hospody a oni na něj “Ahoj, Petře!”. Já jsem těm lidem potom o tom říkala a on mi odpovídá “To bylo dobrý, my jsme s nima kšeftovali a bylo to v pohodě”. To pro mě bylo trochu překvapení, co udělá náš národ, aby měl levnější benzín. Ale neloučili se s nima. Já jsem říkala “To je dobře, že jdete pryč” a on povídá “Nebylo to nejhorší, my jsme s nima kšeftovali”.

Češi to nebrali jako takový problém?

No jasně, musíme se přizpůsobit. Takže takovéhle menší zážitky jsem měla.

Máte nějaké zprávy o tom, co se dělo s těmi lidmi na fotkách po odsunu?

Ne, to vůbec ne. Vůbec jsme si nevyměňovali adresy. Oni odjížděli vlaky a já jsem se jich ptala kam, a oni mi povídali, že někam na Ukrajinu. Jim to bylo jedno. Oni tu sloužili tu vojnu tříletou (myslím).

Dobře. My jsme Vám zaslali fotku vozidla a chtěli bychom se zeptat, jestli nemáte tušení, co se s tím stalo.

Oni část věcí nakládali a vozili pryč a část, jak to v Rusku funguje, se rozbije a už se to neopraví. Tohle bylo v Mladé Boleslavi v kasárnách a oni ty kasárny museli vyklízet, takže to vozili na skládky a tohle stálo na dvoře, když jsme tam přijeli s komisí. Je to symbolická fotka, protože symbolizuje rozpad Sovětského impéria. Byla jsem i na těch skládkách, kam to vyhazovali a čeští občané tam jezdili s vozíky a vozili si to pryč. Náš národ je šikovnej...

Já Vám děkuju.

Není zač, na shledanou.

Na shledanou.

Tento projekt považujeme za velmi přínosný. Otázka, jak a kdy vlastně sovětská vojska opustila naši zemi, některé z nás třeba ani nenapadla. Nyní, když jsme se o tuto historickou událost zajímat museli, jsme se však dozvěděli mnoho zajímavého. Paní Kyndrová byla velmi vstřícná a ochotná, rovněž neměla problém s námi již po krátké komunikaci nahrát rozhovor. Navíc její perspektiva celé události není tak známá jako perspektiva politická, ačkoliv je pro běžného člověka daleko zajímavější, protože zachycuje celou událost i v detailech, které jsou jinak opomíjeny.